

Eduskunnan ympäristövaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ympäristö- vahinkorahastosta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 183/2022 vp)

Esityksessä ehdotetut peruslähtökohdat ovat yleisesti ottaen kannatettavia ja Kuntaliitto toivoo ehdotuksen toteutuessaan lisäävän kuntien saamia korvauksia erityisesti niistä ympäristövahingoista, joiden selvittäminen, kunnostaminen ja ennallistaminen kunnat ovat verorahoin kustantaneet. Esitys selkeyttää nykyisiä toissijaisia ympäristövastuujärjestelmiä ja niitä koskevaa lainsäädäntöä. Kuntaliiton mielestä ympäristövahinkorahaston tarkoitus ja tehtävät kytkeytyvät vahvasti ympäristöperusoikeuteen liittyvien tavoitteiden toteutumisen varmistamiseen. Esityksessä on kuitenkin seikkoja, jotka voivat aiheuttaa yksittäisille kunnille kohtuuttomia kustannuksia ja hallinnollisia vaikutuksia.

Kuntien omistamien osakeyhtiöiden maksuvelvollisuus

Kuntien yhtiöiden ympäristövahingot korvataan aina viime kädessä kunta-laisten verorahoilla. Esityksessä todetaan, että julkisen ja yksityisen elinkeinotoiminnan tasapuolisten toimintaedellytysten varmistamiseksi lain soveltamisalasta ei rajattaisi pois valtion ja kuntien omistamia yhtiöitä. Kilpailuneutraliteetti-periaatteen mukaisesti nämä yhtiöt olisivat velvollisia maksamaan vuosittaista tai kertaluonteista maksua ympäristövahinkorahastoon samoin perustein kuin yksityisten omistamat yhtiöt. Maksuvelvollisuuden piiriin kuuluisivat näin ollen esimerkiksi kunnan omistuksessa olevat osakeyhtiömuotoiset vesi- ja jätelaitokset.

Kuntien jäte- ja vesihuoltoyhtiöt eivät lähtökohtaisesti toimi kilpailuilla markkinoilla, jolloin niiden tarkastelu kilpailuneutraliteettiperiaatteen näkökulmasta on epärelevanttia.

Jäteyhtiöiden osalta on lainsäädännöllä (kuntalaki, jätelaki) yksityisen ja julkisen elinkeinotoiminnan välinen kilpailu estetty säätämällä yhdyskuntajätehuolto jätelain 32 §:n mukaisesti kunnan tehtäväksi.

Kuntien määräysvallassa olevat vesihuoltoyhtiöt puolestaan huolehtivat vesihuoltolain mukaisesti kunnan järjestämisvastuulle kuuluvista vesihuollon tehtävistä kunnan niille hyväksymällä toiminta-alueella tai huolehtivat tällaisen laitoksen palvelutuottajana jostakin vesihuollon osatehtävästä. Nämä yhtiöt toimivat liiketoiminnan kannalta luonnollisena monopolina, jolloin samalle toiminta-alueelle ei ole taloudellisesti eikä usein myöskään teknisesti mahdollista tai järkevää rakentaa useampaa vesihuollon verkostoa.

Esitystä tulisiikin muuttaa siltä osin, että kuntien osakeyhtiömuotoiset jäte- ja vesihuollosta vastaavat yhtiöt eivät joudu maksuvelvollisiksi kerättäessä rahaa rahastoon.

Kuntaliitto ehdottaa 6 §:n 3 momentin muotoiluksi seuraavaa:

*Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään, velvollisuus suorittaa vuosittaista ympäristövahinkomaksua ei koske valtion virastojen tai laitosten taikka valtion liikelaitosten harjoittamaa toimintaa, eikä myöskään kuntien tai kuntayhtymien taikka kunnallisten liikelaitosten harjoittamaa toimintaa. **Maksuvelvollisuus ei koske kuntien osakeyhtiömuotoisia yhtiöitä siltä osin, kun ne eivät toimi kilpailluilla markkinoilla.** Maksuvelvollisuus ei koske myöskään Suomen evankelis-luterilaisen kirkon tai Suomen ortodoksisen kirkkokunnan taikka niiden seurakuntien harjoittamaa toimintaa.*

Maksutaakka yksittäiselle kunnan yhtiölle saattaa lisäksi muodostua kohtuuttomaksi. Kuntien jätelaitosten käsittely- ja muu palvelutoiminta on yleensä hajautettua mm. palvelutason ylläpitämiseksi. Se nostaa yksittäisten jäteyhtiöiden maksutaakkaa. Yksittäisten jäteyhtiöiden maksutaakka saattaa tämän johdosta nousta suuremmaksi kuin esim. kaivostojen. Jos kuntien yhtiöitä ei voida kattavasti poistaa rahaston maksuvelvollisuudesta, tulisi kuntien yhtiöiden maksutaakalle asettaa toimijakohtainen yläraja.

13 §: Korvauksen maksamisen edellytykset

Kuntien ja kuntalaisten tasapuolisen kohtelun näkökulmasta ei ole perusteltua velvoittaa yksittäistä kuntaa kustannusvastuuseen yritysten ympäristöhaitoista ja onnettomuuksista. Kunnan joutuminen

korvausvastuuseen esimerkiksi laajamittaisesta kaivosalueen maaperän puhdistamisesta on kuntatalouden ja muiden kuntalaisten kannalta kohtuutonta. Hallituksen esityksen perusteluiden mukaan ympäristövahinkotilanteessa, kun kyse on maaperän pilaantumisesta, kunnan julkisoikeudellisen toimimisvastuun ja siihen sisältyvän kustannusvastuun toteuttaminen voi tapauksesta riippuen käytännössä poistaa osan korvattavasta siviilioikeudellisesta vahingosta. Tilanteen selventämiseksi tältä osin Kuntaliitto ehdottaa 13 §:ään lisättäväksi uutta 3 momenttia:

Korvausta ei kuitenkaan estä kunnan joutuminen viimesijaiseen vastuuseen puhdistamisesta ympäristönsuojelulain (527/2014) 133 §:n 3 momentin perusteella.

SUOMEN KUNTALIITTO

Marko Nurmikolu
Johtava lakimies